

**Adroddiad yn dilyn monitro
Lefel y dilyniant: mesurau arbennig**

**Ysgol Uwchradd Aberhonddu
Penlan
Aberhonddu
Powys
LD3 9SR**

Dyddiad yr ymweliad: Gorffennaf 2015

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant
yng Nghymru**

Ⓜ **Hawlfraint y Goron 2015:** Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Y tîm monitro

Robert Davies	Arolygydd Cofnodol
Lowri Jones	Arolygydd Tîm
Alwyn Thomas	Arolygydd Tîm
Mark Champion	Arolygydd Tîm

Canlyniad y monitro

Bernir bod Ysgol Uwchradd Aberhonddu wedi gwneud cynnydd annigonol mewn perthynas â'r argymhellion yn dilyn yr arolygiad craidd ym Mai 2012.

O ganlyniad, mae Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru yn cynnal lefel y gweithgarwch dilynol.

Bydd arolygwyr Estyn yn ailymweld â'r ysgol ymhen tri mis i arolygu cynnydd yn erbyn yr argymhellion.

Cynnydd ers yr arolygiad diwethaf

Argymhelliad 1: Codi safonau yng nghyfnod allweddol 3 a chyfnod allweddol 4, yn enwedig mewn gwyddoniaeth, Cymraeg ail iaith a pherfformiad bechgyn

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Ers yr ymweliad monitro diwethaf, mae arweinwyr ar draws yr ysgol wedi cynnal ffocws addas ar godi safonau ar draws yr ysgol. Mae camau gweithredu wedi cynnwys mireinio targedau, adolygu gwaith adrannau, gwella ansawdd yr addysgu a monitro'r cynnydd a wna disgyblion yn agosach.

Ar yr adeg hon yn y flwyddyn academaidd, nid oes unrhyw ddata gwiriadwy newydd ar gael ar gyfer cyfnod allweddol 4. Mae data olrhain yr ysgol ar gyfer Blwyddyn 11, sy'n seiliedig ar asesiadau athrawon ac asesiadau rheoledig wedi'u cwblhau gan ddisgyblion, yn awgrymu y bydd safonau'n debyg i'r hyn oeddent y llynedd.

Yng nghyfnod allweddol 3, yn gyffredinol, mae data dros dro nas gwiriwyd yn dangos gwelliannau cadarn ar draws prif ddangosyddion yr ysgol a gwelliannau cryf mewn Cymraeg ail iaith.

Mae safonau gwaith disgyblion a chynnydd mewn gwersi a arsylwyd yn ystod yr ymweliad monitro yn uwch na'r rhai a welwyd yn yr ymweliad monitro diwethaf, ond yn is na barnau diweddar yr ysgol o arsylwadau gwersi. Mae absenoldeb staff mewn rhai pynciau allweddol yn parhau i gyfyngu ar gynnydd disgyblion.

Mewn llawer o wersi, mae disgyblion yn dangos agweddau cadarnhaol at ddysgu. Maent yn gweithio gyda'i gilydd yn dda ac yn cyfrannu'n effeithiol mewn trafodaethau dosbarth cyfan a grŵp. Mewn mwyafrif o wersi, mae disgyblion yn dangos gwybodaeth a dealltwriaeth gadarn o waith a addysgwyd iddynt yn flaenorol, ac at ei gilydd, gwnânt gynnydd da yn eu dysgu. Maent yn cymhwyso eu gwybodaeth a medrau a ddysgwyd yn dda mewn sefyllfaoedd newydd ac anghyfarwydd. Mewn rhai pynciau, dangosant ddealltwriaeth drylwyr o feini prawf pynciau penodol ac maent yn defnyddio hyn yn dda i asesu eu cynnydd nhw a chynnydd eu cyfoedion. Mewn mwyafrif o wersi, dangosant fedrau llythrennedd a rhifedd cadarn ac maent yn cymhwyso'r rhain yn addas i gefnogi eu gwaith ar draws y cwricwlwm.

Mewn lleiafrif o wersi, mae disgyblion yn gwneud llai o gynnydd yn eu dysgu. Yn y gwersi hyn, nid yw disgyblion yn aml yn canolbwyntio ac maent yn crwydro oddi wrth

y dasg yn rhy hawdd. O ganlyniad, nid ydynt yn cwblhau tasgau a gweithgareddau i safon ddigon uchel. Yn ychwanegol, mae lleiafrif o ddisgyblion yn gwneud gormod o gamgymeriadau yn eu sillafu, eu hatalnodi a'u gramadeg, ac nid oes strwythur, manylder nac ansawdd i'w gwaith ysgrifenedig. Mewn ychydig iawn o wersi, mae disgyblion yn gwneud cynnydd gwael yn eu dysgu. Mae hyn yn bennaf oherwydd cynllunio gwael gan athrawon, disgwyliadau isel a rheoli ymddygiad yn wael.

Yn ystod yr ymweliad, nododd arolygwyr fod rhai disgyblion yn cyrraedd gwersi'n rhy hwyr.

Nododd disgyblion y siaradwyd â nhw fod aflonyddwch lefel isel yn rhwystro eu cynnydd mewn rhai gwersi.

Argymhelliad 2: Gwella presenoldeb

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Mae'r ysgol wedi rhoi ystod o strategaethau ar waith yn llwyddiannus i helpu i wella presenoldeb. Mae gan yr uwch dîm arweinyddiaeth ddisgwyliadau clir ynghylch pwysigrwydd presenoldeb da ac maent yn cyfleu'r neges hon i staff, disgyblion a rhieni yn effeithiol. Mae'r ysgol wedi codi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd presenoldeb da, yn benodol trwy gynyddu dealltwriaeth disgyblion o'i effaith ar berfformiad.

Mae uwch arweinwyr yn monitro a dadansoddi data presenoldeb yn dda ac yn defnyddio'r wybodaeth hon yn bwrpasol i arwain gwaith y staff. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod disgyblion y mae eu presenoldeb yn wael yn cael eu nodi'n fuan a bod cymorth perthnasol yn cael ei roi. Mae gan yr ysgol swyddog lles addysg a gyflogir gan yr awdurdod lleol a swyddog presenoldeb ysgol a gyflogir gan yr ysgol. Mae gan y ddau aelod hyn o staff rôl werthfawr a phwysig o ran monitro cyfraddau presenoldeb a darparu cymorth perthnasol lle bydd angen, yn enwedig ar gyfer disgyblion y mae eu presenoldeb yn isel iawn.

Mae strategaethau cymorth addas yn cynnwys system olrhain briodol sy'n hysbysu staff yn rheolaidd am bresenoldeb disgyblion. Yn ychwanegol, mae gan reolwyr cynnydd ac arweiniad rôl sydd wedi'i diffinio'n glir o ran dadansoddi a monitro data presenoldeb ar gyfer pob grŵp blwyddyn. Maent yn gweithio gyda'r dirprwy bennaeth i nodi problemau posibl sydd gan disgyblion sy'n destun pryder. Caiff llawer o wobrau a thystysgrifau eu dosbarthu i ddisgyblion i gydnabod eu presenoldeb da. Mae'r rhybuddion dyddiol trwy negeseuon testun a'r e-bost i hysbysu rhieni am unrhyw absenoldebau nad adroddwyd amdanynt yn parhau i sicrhau bod modd gweithredu'n gyflym ar resymau am absenoldeb.

Mae strategaethau cyfunol yr ysgol i wella presenoldeb yn cael effaith gadarnhaol. Ers yr arolygiad craidd, mae presenoldeb wedi gwella 4.8 pwynt canran i 95.0% o gymharu â'r ffigur dros dro, sef 94.7% ar gyfer awdurdod lleol Powys. Mae cyfraddau absenoldeb parhaus wedi gostwng yn sylweddol. Mae cyfraddau presenoldeb merched yn gyfartal â chyfraddau presenoldeb bechgyn erbyn hyn. Mae data nas gwiriwyd ar gyfer 2014-2015 yn dangos bod disgyblion wedi cyflawni eu cyfraddau presenoldeb gorau yn yr ysgol.

Argymhelliad 3: Cynyddu her addysgu i gyd-fynd â'r her a welir yn y gwersi gorau

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Ers yr ymweliad monitro diwethaf, mae'r ysgol wedi gwella a datblygu ei strategaethau ymhellach i wella addysgu a dysgu.

Mae'r ysgol wedi nodi meysydd addysgu cyffredin y mae angen eu gwella ac mae wedi trefnu hyfforddiant gwerth chweil i fynd i'r afael â'r agweddau hyn. Mae hefyd wedi darparu arweiniad clir a defnyddiol trwy ei pholisi addysgu a dysgu newydd a'r ffurflen cynllunio gwersi newydd. Mae'r hyfforddiant a'r arweiniad hwn wedi cael effaith gadarnhaol ar ansawdd yr addysgu a'r dysgu a arsylwyd mewn gwersi. Mae hefyd wedi helpu athrawon i gael dealltwriaeth well o nodweddion gwersi da. Mae ffurflen arsylwi gwersi newydd yr ysgol a'i rhaglen strwythuredig o arsylwadau gwersi mewn parau wedi arwain at farnau sy'n fwy arfarnol ac yn canolbwyntio mwy ar gynnydd disgyblion. Fodd bynnag, mae barnau cyffredinol ar addysgu yn tueddu i fod yn rhy hael ac nid ydynt yn ystyried tystiolaeth ynghylch safonau o ddata a llyfrau yn ddigon da. Mae'r ysgol wedi dechrau rhannu arfer dda mewn addysgu a dysgu. Fodd bynnag, megis dechrau datblygu y mae'r gwaith hwn.

Ym mwyafrif y gwersi a arsylwyd, mae athrawon yn cynllunio ystod ddefnyddiol o weithgareddau effeithiol a difyr sy'n galluogi'r rhan fwyaf o ddisgyblion i wneud cynnydd cryf. Yn y gwersi hyn, mae gan athrawon ddisgwyliadau uchel o ddisgyblion ac maent yn darparu gwaith sy'n eu herio'n briodol. Maent yn rhoi esboniadau clir ac mae ganddynt berthynas waith gadarnhaol gyda disgyblion. Mae'r athrawon hyn yn annog disgyblion i weithio'n annibynnol ac yn rhoi cyfleoedd iddynt weithio'n effeithiol mewn parau neu grwpiau hefyd. Maent yn holi cwestiynau treiddgar sy'n galluogi disgyblion i ddyfnhau eu dealltwriaeth. Mae athrawon yn rhoi adborth llafar adeiladol ar sut gall disgyblion wella'u gwaith ac maent yn cynllunio'n fedrus ar gyfer hunanasesu ac asesu cyfoedion mewn modd adeiladol. Yn y gwersi hyn, mae gwaith cartref yn fuddiol ac yn adeiladu'n dda ar gynnwys y wers.

Mewn lleiafrif o wersi lle mae'r addysgu'n llai effeithiol, ni chaiff disgyblion eu herio ddigon. Mae athrawon yn tueddu i ateb dros ddisgyblion ac nid ydynt yn rhoi digon o amser iddynt ddatblygu eu hatebion i gwestiynau, ac ehangu arnynt. Yn y gwersi hyn, nid yw athrawon yn cynllunio ystod addas o weithgareddau sy'n galluogi disgyblion o bob gallu i wneud cynnydd. Mae gweithgareddau naill ai'n rhy anodd, yn rhy hawdd neu wedi'u trefnu'n wael, sy'n golygu nad yw disgyblion yn dysgu ar gyflymdra sy'n briodol i'w gallu. Nid yw'r athrawon hyn yn cynorthwyo disgyblion yn ddigon da i ddatblygu eu medrau, yn enwedig o ran sillafu ac atalnodi.

Yn y nifer fach iawn o wersi lle mae'r addysgu'n wael, mae gan athrawon ddisgwyliadau isel o ddisgyblion. Yn y gwersi hyn, mae cyflymdra'r dysgu'n rhy araf ac nid yw gweithgareddau dysgu'n herio disgyblion. Nid yw athrawon yn defnyddio gwybodaeth am asesu yn ddigon da i gynllunio gweithgareddau defnyddiol sy'n galluogi disgyblion i symud ymlaen yn eu dysgu.

Argymhelliad 4: Gwella ansawdd a chysondeb y marcio a'r adborth a roddir i ddisgyblion

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Mae'r ysgol wedi parhau i wneud gwelliannau yn ansawdd a chysondeb y marcio a'r adborth i ddisgyblion. Mae'r polisi marcio ysgol gyfan a gyflwynwyd yn ddiweddar yn rhoi arweiniad clir a defnyddiol ar brosesau marcio a sut i roi adborth effeithiol i ddisgyblion. Mae mwyafrif o athrawon yn rhoi syniad clir i ddisgyblion o'r cryfderau a'r meysydd i'w datblygu mewn termau sy'n benodol i'r pwnc, ac yn nodi targedau penodol ar gyfer gwella. Pan fo'r marcio yn fwyaf effeithiol, ceir deialog adeiladol rhwng yr athro a'r disgyblion ar y modd y gellir gwella'r gwaith. Er bod safon y marcio wedi gwella, mae gormod o anghysondeb o hyd o fewn pynciau, a rhyngddynt. Hefyd, nid yw lleiafrif o athrawon yn nodi camgymeriadau sillafu pwysig yn ddigon da, fel camgymeriadau â themau sy'n benodol i'r pwnc.

Mae uwch arweinwyr wedi rhoi mwy o ffocws ar fonitro asesu a marcio. Ar ôl ymchwil sylweddol, sefydlwyd gweithgor yn cynnwys staff o'r ysgol i ymgynghori â bwrdd y cwricwlwm, adrannau, llywodraethwyr a rhieni. Nod y grŵp hwn oedd datblygu a gweithredu polisi clir a chyson i wella ansawdd marcio ac adborth ar gyfer pob disgybl. O ganlyniad i'r gweithgor hwn, cyflwynwyd menter 'adborth, gweithredu, ymateb' (FAR) yn ddiweddar. Fodd bynnag, mae hon yn fenter ddiweddar iawn ac mae'n rhy gynnar i asesu ei heffaith.

Argymhelliad 5: Cynyddu atebolrwydd uwch reolwyr a rheolwyr canol ar gyfer gwella safonau ac ansawdd, trwy drefniadau rheoli llinell trylwyr

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Ers yr ymweliad monitro diwethaf, mae'r ysgol wedi parhau i adeiladu ar y gwaith gwerthfawr y mae wedi'i wneud i wella'i systemau ar gyfer dwyn arweinwyr i gyfrif. Mae hyn yn cynnwys gwneud gwelliannau i drefniadau ar gyfer cyfarfodydd rheolwyr llinell, defnydd gwell o ddata at ddibenion atebolrwydd gan arweinwyr canol ac uwch arweinwyr a chysylltiadau cryfach rhwng llywodraethwyr ac arweinwyr canol.

Mae'r ysgol wedi sicrhau cyllid ar gyfer y naw swydd arweinyddiaeth ganol a oedd yn swyddi dros dro yn flaenorol a bydd swydd y pennaeth cynorthwyol, sy'n wag ar hyn o bryd, yn cael ei llenwi ym mis Medi. Mae rolau uwch arweinwyr wedi cael eu diffinio'n gliriach hefyd. Fodd bynnag, oherwydd nifer o absenoldebau tymor hir ar lefel arweinyddiaeth ganol, mae gan uwch arweinwyr y cyfrifoldeb ychwanegol i gyflawni'r rolau hyn yn ogystal â'u rolau nhw eu hunain.

Mae'r ysgol wedi parhau i dderbyn cymorth allanol i gynnal adolygiadau o adrannau allweddol ac agweddau ar ei gwaith, fel hunanarfarnu. Mae'r deilliannau o'r adolygiadau adrannol wedi galluogi uwch arweinwyr i ddwyn arweinwyr canol i gyfrif yn fwy effeithiol. Mae'r ysgol wedi darparu cymorth allanol buddiol hefyd i helpu adrannau i weithredu ar argymhellion. Fodd bynnag, mae'n rhy gynnar i arfarnu effaith y gwaith ar safonau disgyblion.

Mae penaethiaid adrannau yn gliriach ynglŷn â'u rolau a'u cyfrifoldebau o ganlyniad i'r newidiadau a roddwyd ar waith. Maent yn ymateb gyda mwy o hyder a gwybodaeth pan gânt eu dwyn i gyfrif am safonau. Mae rheolwyr cynnydd ac arweiniad yn parhau i ddatblygu yn eu rolau ac maent yn dechrau cael effaith gadarnhaol ar safonau. Fodd bynnag, at ei gilydd, mae cymorth a hyfforddiant penodol mewn arweinyddiaeth a rheolaeth ar gyfer arweinwyr canol fel y nodwyd gan yr ysgol yn parhau i fod yn faes i'w ddatblygu.

Gwnaed rhagor o welliannau i'r trefniadau ar gyfer cyfarfodydd rheolwyr llinell, sydd wedi gwella'n sylweddol er mis Medi. Fodd bynnag, mae anghysondebau'n parhau yn ansawdd yr adborth ysgrifenedig o'r cyfarfodydd hyn a graddau'r gweithgarwch dilynol ar bwyntiau gweithredu.

Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer cynorthwyo athrawon gwannach ar waith ond bu eu heffaith yn gyfyngedig hyd yn hyn.

Argymhelliad 6: Gwella craffter ac eglurder cynllunio gwelliant ar bob lefel, gan ddefnyddio targedau penodol a mesuradwy

Nid oedd yr un farn yn berthnasol.

Mae'r ysgol yn parhau i wella'i systemau a'i phrosesau ar gyfer gwella ansawdd ar draws yr ysgol. Mae'r ysgol wedi parhau i gydweithio'n dda â'r consortiwm rhanbarthol i adolygu adrannau. Mae'r ysgol yn defnyddio canfyddiadau'r adolygiadau hyn i gynllunio ar gyfer gwelliant yn fwy effeithiol.

Mae gwelliannau yn ffocws ac ansawdd y trafodaethau mewn cyfarfodydd rheolwyr llinell ac adrannau yn helpu uwch arweinwyr ac arweinwyr canol i arfarnu cynnydd disgyblion yn fwy effeithiol a chynllunio i fynd i'r afael â phryderon. Mae arweinwyr yn defnyddio adborth o arsylwadau gwersi a chraffu ar waith erbyn hyn, yn ogystal ag adolygiadau adran, i lywio'r trafodaethau hyn.

Mae'r ysgol yn mireinio'i defnydd ar deithiau dysgu, gan gydnabod nad oeddent bob amser yn ychwanegu digon o werth at wybodaeth arall a ddefnyddir i arfarnu cynnydd.

Mewn rhai adrannau, mae staff wedi cynnal arolwg ffurfiol o ddisgyblion yn nhymor yr hydref ynglŷn â'u barn ar addysgu a dysgu. Trafodwyd yr adborth hwn mewn cyfarfodydd adran ond nid yw wedi llywio cynlluniau'n ddigonol.

Mae'r ysgol wedi diwygio'r fformat ar gyfer ei dogfennau hunanarfarnu a chynllunio. Yn y rhan fwyaf o adrannau ac ar lefel ysgol gyfan, bydd y dull newydd yn cael ei ddefnyddio'n llawn am y tro cyntaf yn nhymor yr hydref wedi i'r ysgol gael set newydd o ddata ar gyfer safonau ar draws yr holl gyfnodau allweddol. Mae gan yr ysgol rai enghreifftiau o'r templed cynllunio newydd yn cael ei ddefnyddio'n barod mewn adrannau sydd wedi cael eu hadolygu'n ddiweddar ac yn ei chynllun ar gyfer defnyddio'r Grant Gwella Addysg a'r Grant Amddifadedd Disgyblion. Mae'r cynlluniau adran yn gliriach a chraffach na'r cynlluniau ar gyfer y flwyddyn flaenorol, ac yn cynnwys mwy o dargedau penodol a mesuradwy. Fodd bynnag, nid yw'r cynlluniau ysgol gyfan sy'n ymwneud â gwario grantiau yn cynnwys targedau

penodol a mesuradwy.

Mae'r rhan fwyaf o adrannau wedi defnyddio templed dadansoddi data newydd i ystyried safonau yn eu pwnc. At ei gilydd, mae ansawdd dadansoddi data wedi gwella. Fodd bynnag, mae gormod o amrywiad o hyd yn ansawdd yr arfarnu gan arweinwyr canol gan eu bod weithiau dim ond yn dadansoddi a disgrifio'r data heb ei arfarnu a nodi meysydd priodol a phenodol i'w gwella.

Nid yw'r ysgol wedi monitro cynnydd yn ffurfiol o ran mynd i'r afael â'r argymhelliad hwn ac nid yw'r ysgol wedi diweddarau ei hadroddiad hunanarfarnu ers yr ymweliad diwethaf chwaith. O ganlyniad, nid yw'r corff llywodraethol bob amser yn ymwybodol o faterion pwysig yn yr ysgol. Mae'r ffaith nad yw'r ysgol yn monitro ac arfarnu ei chynnydd ei hun wrth fynd i'r afael â'r argymhelliad hwn yn ddiffyg pwysig.

Argymhelliad 7: Cynllunio i ddatrys y diffyg yn y gyllideb yn effeithiol

Cynnydd da iawn wrth fynd i'r afael â'r argymhelliad.

Fe wnaethom adrodd ar ôl yr ymweliad monitro yng Ngorffennaf 2013 bod yr ysgol wedi gwneud cynnydd da iawn â'r argymhelliad hwn.

Argymhelliad 8: Bodloni gofynion statudol ar gyfer y weithred ddyddiol o gyd- addoli

Cynnydd da iawn wrth fynd i'r afael â'r argymhelliad.

Fe wnaethom adrodd ar ôl yr ymweliad monitro yng Ngorffennaf 2013 bod yr ysgol wedi gwneud cynnydd da iawn â'r argymhelliad hwn.

Argymhellion

Er mwyn cynnal y cynnydd hwn a gwella arno, dylai'r ysgol barhau i gynnal lefel y cynnydd y mae eisoes wedi'i wneud, a pharhau i fynd i'r afael â'r argymhellion arolygu hynny lle mae angen gwneud rhagor o gynnydd.